ثةيامى نيَتؤركى ذينطةى ئيكؤثؤتاميا

بۆ بەڕێز: کۆمیتەی بەرگریکار لەشوێنەوارەمێژوویيەجیهانییەکان لة یونیسكؤ

سەنتەری شوێنەرارە جهانییەکان
UNESCO
7, Place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP – France

پێشەکەشکردنی سکالانامەلەپێناو پاراستنی شوێنەواری مێژووی جیهانی لەسەر ڕووباری دیجلەلەمیزۆپۆتامیا

میوانەبەڕێزەکانی کۆمیتەی بەرگریکار لەشوێنەوارەمێژوویيەجیهانییەکان:

ئیمەترسی قوڵی خۆمان دەردەبڕین لەئاست پرۆژەی دروستکردنی بەنداوی(ئیلیسو) لەسەر ڕووباری دیجلە، چونکەبەهۆی ئەم پرۆژەیەوەکۆمەڵێك ناوچەی مێژوویی کەگرنگی زۆری کشتوکاڵی و ژینەگەیی خۆیان هەیە، دەکەونەبەر ئەگەری لەناوچوون.

ئەم شوێنە لەزۆر ڕووە وە گرنگی ناوازەی خۆی هەیە. ئەم ناوچەیەشوێنی پێکەوەکۆکردنەوەی هەمەڕەنگی جوگرافی و ژینەگەی و گیانداریيە. ئا لەم شوێنەدا بۆ یەکەم جار مرۆڤ قۆناغی شوانکارەی بەجێهیشت و چووەناو قوناغی کوشتوکاڵکردنەوە. ئەم شوینەسەرچاوەی دەستکەوتنی دەیان بەڵگەی مێژوویيە لەسەر ئەو کلتورەجیاوازانەی کەلێرەدا هەبوون، کەواتەئەم شوێنە ئەو فرسەتە ناوازەیەکەلەڕێیەوەدەتوانین هۆشیارییەکی زیاترمان لەسەر میَژووی مرۆڤایەتی دەست بکەوێت. لەئیَستادا دانیشتوانی میزۆپۆتامیا، بەتایبەتی کورد و عةرەب و ئەرمەنی و تورکمانەکان درێژەپێدەری میراتێکی کلتوری ناوازەن لەجیهاندا.

بەڵام بەداخەوە، پرۆژەی دروستکرنی بەنداوی (ئیلیسو) لە سەرئەوبەشەی ڕووباری دیجلە کەدەکەوێتەخاکی تورکیاوە، هەرەشەیەکی زۆر گەورەیەلەسەر ئەم میراتە دةوڵەمەندە کلتوری و ژینگەییە. ئەم پرۆژەیەکیلۆمە تر چوار گۆشەدەگرێتەوە کەبەهۆیەوە مافی هەزارەها مرۆڤ لەدەستراگەیشتن بو خۆراك و ئاو پێشێلدەکات، هەروەها مەترسییەکی گەورەش لەسەرئاوی ژێرزەوی و ئاوی ڕووبارەکان دەکات، لەناوچەکانی نزیك پرۆژەکە. هەروەها ئەم پرۆژەیەمەترسییەکی گەورەشدروست دەکات لەسەر ئەو سیستەمەژینگەییە دەوڵەمەندەی کەدەیان جۆر زیندەوەری جیاواز جیاوازی لەخۆ گرتووە، هەروەها چەندان شوێنەراری مێژوویی گرنگ لەوانەگوندی حەسەنکێف لەتورکیا، وەناوچەی زۆنگاوەکان لەعێراق دةکونە ذيَر مةترسى لةناوضون .

ناوازە يی گوندی حەسەنکێف لەوەاەیەکە مێژوویەکی لانی کەم 10،000ساڵی هەیە، بەڵام بەدرێژای ئەم مێژووە، واتەهەر لەچاخی بەردینەوەبۆ جاخی کلاسیکی، لەوێشەوەبۆ سەدەکانی ناوەڕاست، ئەم گوندەبەردەوام پڕ دانیشتوان بووە. ئەم ناوچەیە نمونەیەلەسەر ئاستی دنیا، کەلەیەکاتدا هەم دیمەنەسروشتییەکانی هێشتبێتەوەهەم خاوەن کەلەپورێکی کەلتوری بێت

پیکەوە. بەگوێرەی لیکۆڵینەوەیەك کەلەم دواییەدا ئەنجام دراوە، حەسەنکێف و دۆڵەنزیکەکانی ڕووباری دیجلە، لەکۆی 10 پێوەر 9 پێوەرییان تێدایەکەUNESCO بەکاریان دەهێنێت بۆ بڕیاردان لەسەر ئەوەی بەشوێنێت بوترێت شوێنە واری مێژوویی جیهانی، دیارەئەم ژمارەیە بەدەگمەن نەبێت لەهیچ شوێنیکی تردا نەبوو. بەڵام ئەگەر بێتوو ئەم بەنداوی ئیلیسوە دروست بکرێت، ئەوا هەموو ئەم میراتەمان لەدەست دەچێت.

لەبەر ئەو گرنگییەزۆرەی کەزۆنگاوەکانی عێراق هەیەتی، کەبەسەرچاوەی "زۆنگاوەکانی عارەب" دەدەنێرێت کەمێژوویەکی 5000 ساڵی هەیە، لەدا لیژنەی بەرگیرکار لەشوێنەوارەجیهانییەکان لەلیستی ئیحتیاتدا تۆماری کردبوو. بەهۆی ئەو کاولکارییەزۆرەی کەبەسەر ئەم زۆنگاوانەدا هاتووبوو لەدەیەکانی ڕابردوودا، لەدوای 2003وەبەرنامەیەکی چروپری بوژاندنەوەیان دەستی پێکردووە. بەڵام دەستکەوتەکانی ئەم بەرنامەیەئێستا لەژێر هەڕەشەی لەناوبردندایەبەهۆی پرۆژەی بەندی ئیلیسووەوە.

بەڕێزان ئەندامانی لیژنە،

ئێمە تکا لەبەڕێزتان دەکەین کەکاریگەرییەکانی ئەم بەنداوەبەجدی هەڵبسەنگێنن، لەسەر شوینەرواوەمێژوییەجیهانییەکان لەناوچەی میزۆپۆتامیا. هەروەها پێویستەڕێگریبکرێت لەهەر دەوڵەتێك کەبیەوێت پرۆژەیەکسەرپێ بخات کەببیتەمایەی مەترسی بۆ هەرشوێنك کەدەکرێت پێی بوترێت شوێنەرواری مێژووی جیهانی.

بەژداربوانی سکالانامەکە:

CDO – Civil Development Organization, Sulaimaniah/Iraq-KRG, www.cdo-iraq.org - 07701556364

ICSSI – Iraq Civil Society Solidarity Initiative, Iraq, www.iraqicivilsociety.org and /http://icssi08.ning.com

Initiative to Keep Hasankeyf Alive, Batman/Turkey, www.hasankeyfgirisimi.com

CENESTA – Centre for Sustainable Development, Teheran/Iran, www.cenesta.org